

पुणे विद्यापीठ

एम. ए. मराठी भाग १

मराठी विषय

पुनर्रचित अभ्यासक्रम

शैक्षणिक वर्ष

जून २०१३ पासून पुढे

UNIVERSITY OF PUNE

New Revised Syllabus for M. A. Marathi PART I - Semester I & II

(As Per Credit Based Semester and Grading System

with effect from the academic year June 2013–2014)

M.A. PART - I Marathi , Syllabus Based On Credit and Grading System

एम.ए. (मराठी) भाग १ - श्रेयांक व श्रेणी पद्धतीवर आधारित अभ्यासक्रम

पुणे विद्यापीठ

एम. ए. मराठी भाग १ - साठी सत्र पहिले व दुसरे
श्रेयांक व श्रेणी पद्धतीवर आधारित पुनर्रचित अभ्यासक्रम

शैक्षणिक वर्ष जून २०१३-१४ पासून पुढे

- प्रास्ताविक -

एम.ए. मराठीला येणा-या विद्यार्थ्यांचा बी. ए. पातळीवरील विशेषतः विशेषस्तराच्या पातळीवरील मराठीचा अभ्यास झालेला असतो. त्यांच्या या पूर्वज्ञानाचा विचार करता भारतीय साहित्यशास्त्र, प्राथमिक पातळीवरील भाषाविज्ञान, साहित्यकृतीचा संहितानिष्ठ अभ्यास या विषयांशी विद्यार्थी परिचित असतो. वाङ्मयप्रकाराची संकल्पना त्यांना माहित नसली तरी वाङ्मय प्रकारांशी त्यांची तोंड ओळख झालेली असते. समकालीन वाङ्मय प्रवाहांची विद्यार्थ्यांला बरीचशी समज आलेली असते. या गोष्टी लक्षात घेतल्या म्हणजे एम.ए.च्या दोन वर्षांच्या अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे पुढीलप्रमाणे ठरविता येतात.

१. विद्यार्थ्यांला आपल्या आवडीचे, संशोधनाचे क्षेत्र निश्चित करता येणे.
२. मराठी भाषा आणि वाङ्मयाचे प्रगत ज्ञान होणे.
३. समकालीन वाङ्मयीन प्रवाहांचे नीट आकलन होणे.
४. वाङ्मयीन प्रश्नासंबंधी विचार करण्याची जाण येणे.
५. वाङ्मयीन आणि जीवनविषयक जाणीव प्रौढ होणे.

६. विद्यार्थ्यांच्या लेखनगुणांना उत्तेजन मिळणे.
 ७. चिकित्सक अभ्यासाची क्षमता वाढविणे.
 ८. साहित्याभ्यासाच्या संदर्भात विविध विषयांची आणि त्यांच्या प्रस्तुताप्रस्तुततेची जाण निर्माण करण्यास मदत करणे, अशा विषयांच्या चिकित्सेची समज वाढविणे.
 ९. विशिष्ट कालखंडातील साहित्याच्या व्याप्तीबद्दल जाण निर्माण होण्यास मदत करणे, अशा विषयांच्या चिकित्सेची समज वाढविणे.
 १०. लेखकाचा 'समग्र लेखक' म्हणून अभ्यासाची समज निर्माण होण्यास मदत करणे, अशा अभ्यासाची क्षमता वाढविणे.
 ११. साहित्यकृतीच्या, साहित्यप्रकाराच्या तौलनिक अभ्यासाबाबत दिशा, व्याप्ती आणि मर्यादा यांची समज निर्माण होण्यास मदत करणे, अशा अभ्यासाची क्षमता वाढविणे.
 १२. साहित्याविषयीच्या प्राचीन, मध्ययुगीन, आधुनिक भारतीय व पाश्चात्य विचारांबाबत समज वाढविण्यास मदत करणे. अशा विचारांचा सूक्ष्म विश्लेषक व चिकित्सक अभ्यास करण्याची क्षमता वाढविणे.
 १३. साहित्याच्या व्यवच्छेदक लक्षणांबाबत विचारांची आणि वाङ्मयीन मूल्यमापनाच्या दृष्टीची समज वाढविणे.
 १४. साहित्याभ्यासाच्या संदर्भातील विषयांची ,त्यांच्या प्रस्तुताप्रस्तुततेची जाण निर्माण करणे.
 १५. समीक्षा आणि उपयोजित समीक्षा याविषयी, उचित समज निर्माण होण्यास मदत करणे अशा पद्धतीला समीक्षा करण्याची क्षमता वाढविणे.
 १६. भाषेचे विविध व्यवहार आणि साहित्याच्या संदर्भातील भाषाव्यवहार याविषयी आकलनाची क्षमता वाढविणे.
 १७. लेखन-संपादन, लेखन-विद्या, भाषांतर, रूपांतर प्रक्रियांविषयी आणि त्यासंबंधीच्या समस्यांविषयी माहिती देणे, या सर्व विषयांच्या संदर्भात-समज वाढविणे. वरील सर्व प्रकारचे लेखन करता यावे म्हणून प्रात्यक्षिके करून घेणे आणि जागतिकीकरणात निर्माण झालेल्या विविध नोकरी-व्यवसायांच्या संधींना सामोरे जाण्याची क्षमता निर्माण करणे.
 १८. एकंदरीत विद्यानिष्णात एम.ए. (मराठी) या पदवीला विद्यार्थ्यांने पात्र होणे.
- एम.ए. च्या अभ्यासाची वरील उद्दिष्टे व विद्यार्थ्यांचा बी.ए.च्या विशेष स्तरावर झालेला अभ्यास लक्षात घेवून एम.ए.मराठीच्या अभ्यासक्रमाची रचना जून २०१३-१४ पासून पुढीलप्रमाणे केली आहे.

एम.ए. (मराठी) भाग १ (सत्र एक व सत्र दोन)
श्रेयांक व श्रेणी पद्धतीवर आधारित पुनर्रचित अभ्यासक्रम
शैक्षणिक वर्ष जून २०१३ - २०१४ पासून पुढे
अभ्यासक्रम आराखडा

- १ व्यावहारिक आणि उपयोजित मराठी
- २ मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास
- ३ भाषाविज्ञान - वर्णनात्मक आणि सामाजिक भाषाविज्ञान
- ४ प्रसारमाध्यमे आणि साहित्य व्यवहार
- ५ साहित्य : समीक्षा व संशोधन
- ६ विशेष लेखकाचा अभ्यास - (मध्ययुगीन / आधुनिक)
याशिवाय पुढे निर्देशिलेल्या ऐच्छिक विषयामधून प्रत्येक वर्षी एक याप्रमाणे दोन विषयांची निवड
विद्यार्थ्यांस करता येईल.

अ गट-

१. ग्रामीण साहित्य आणि दलित साहित्य
२. मराठी वाङ्मयाची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी (प्रारंभ ते १८१८)
३. तौलनिक साहित्याभ्यास आणि भाषांतर मीमांसा
४. वाङ्मयेतिहास लेखनविद्या
५. अलंकार व छंद आणि व्याकरण

ब गट

६. सौंदर्यशास्त्र
७. लोकसाहित्य व मराठी लोकसाहित्य
८. लेखनविद्या व निबंधलेखन
९. मराठीतील वैचारिक साहित्य
१०. साहित्य : सर्जन व उपयोजन

एम.ए. (मराठी) भाग १ श्रेयांक व श्रेणी पद्धतीवर आधारित अभ्यासक्रम

सत्र १

अभ्यासपत्रिका क्र.1 – व्यावहारिक आणि उपयोजित मराठी भाग-1 (10431)

अभ्यासपत्रिका क्र.2 – मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास(प्रारंभ ते 1600) (10432)

अभ्यासपत्रिका क्र.3 – भाषाविज्ञान-वर्णनात्मक (10433)

अभ्यासपत्रिका क्र.4 – ऐच्छिक विषय

१ ग्रामीण साहित्य (10434)

२ मराठी वाङ्मयाची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी (प्रारंभ ते 1818) (10435)

३ तौलनिक साहित्याभ्यास (10436)

४ वाङ्मयेतिहासलेखनविद्या (10437)

५ अलंकार व छंद (10438)

सत्र २

अभ्यासपत्रिका क्र.1- व्यावहारिक व उपयोजित मराठी भाग-2 (20431)

अभ्यासपत्रिका क्र.2 – मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (1600 ते 1818) (20432)

अभ्यासपत्रिका क्र.3 – भाषाविज्ञान-सामाजिक (20433)

अभ्यासपत्रिका क्र.4 –ऐच्छिक

१. दलित साहित्य (20434)

२. मराठी वाङ्मयाची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी (1818 ते 1960)(20435)

३. भाषांतर मीमांसा (20436)

४. वाङ्मयेतिहासलेखनविद्या भाग : 2 (20437)

५. व्याकरण (20438)

वरील अभ्यासक्रम दोन विभागात विभागलेला असून, प्रत्येक सत्राशेवटी अंतर्गत परीक्षा होणे आवश्यक आहे. त्यासाठी एकूण 64 श्रेयांक असतील. प्रत्येक सेमीस्टरसाठी 16 श्रेयांकाचा अभ्यासक्रम असेल. प्रत्येक श्रेयांकासाठी एकूण 15 घडयाळी तासिका असतील. चार श्रेयांकासाठी 60 तासिका आवश्यक आहेत.

पुणे विद्यापीठ

शैक्षणिक वर्ष जून २०१३-१४ पासून पुढे

एम.ए. (मराठी) भाग १ श्रेयांक व श्रेणी पद्धतीवर आधारित अभ्यासक्रम

अभ्यासपत्रिका क्रमांक - १ : व्यावहारिक आणि उपयोजित मराठी

● उद्दिष्टे :

१. विविध स्तरावरील भाषिक कौशल्ये व क्षमता विकसित करणे.
२. भाषाव्यवहाराचे औपचारिक आणि अनौपचारिक क्षेत्रनिहाय स्वरूप समजावून देणे.
३. व्यक्तिमत्त्व विकासासाठी भाषिक कौशल्ये आत्मसात करणे.
४. प्रसार माध्यमांचे स्वरूप व त्यासाठी भाषाव्यवहाराचे स्वरूप समजावून देणे.
५. वाङ्मयीन व्यवहार व प्रकाशन व्यवसायाचे स्वरूप समजावून देणे.
६. मराठीच्या प्रमाणभाषेचे लेखन व मुद्रितशोधन या संकल्पना समजावून प्रत्यक्ष उपयोजना करणे.
७. मुलाखत लेखनाची तंत्रे व कौशल्ये यांचा वापर करता येणे.
८. अर्ज लेखन व पत्रलेखनाचा व्यावहारिक वापर करता येणे.
९. भाषांतर आणि अनुवादप्रक्रिया यांची तात्त्विक व व्यावहारिक माहिती देणे.
१०. निवेदन कौशल्याची तात्त्विक व व्यावहारिक माहिती देणे.
११. जनसंपर्क कौशल्याची आवश्यकता समजावणे व त्याच्या वापराची तंत्रे अंगीकृत करणे

पुणे विद्यापीठ

एम.ए. (मराठी) भाग 1 – प्रथम सेमीस्टर – श्रेयांकने 04
अभ्यासपत्रिका क्र.1 – व्यावहारिक आणि उपयोजित मराठी भाग-1 (१०४३१)

सत्र 9

घटक 1 मराठीच्या प्रमाण भाषेचे लेखन व मुद्रितशोधन

- अ शुद्धलेखनाची संकल्पना,
शुद्धलेखनाची आवश्यकता,
शुद्ध लेखनाचे नियम दिलेला उतारा शुद्ध करून लिहिणे.
- ब मुद्रितशोधनाची संकल्पना आणि स्वरूप
मुद्रितशोधनाच्या खुणा, चिन्हे आणि त्यांचा वापर
मुद्रितशोधनाची आवश्यकता,
दिलेल्या उता-याचे खुणांच्या साहाय्याने मुद्रितशोधन करणे.

यासाठी 15 व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

घटक 2 वाङ्मयीन व्यवहार व प्रकाशन व्यवसाय

- अ विविध साहित्यसंस्था व त्यांचे वाङ्मयीन कार्य
साहित्य संस्था व त्यांची मुखपत्रे
साहित्य संस्थांकडून आयोजित केली जाणारी साहित्य संमेलने.
- ब वाङ्मयीन नियतकालिके व अनियतकालिके,
दिवाळी अंक, विशेषांक, स्मरणिका इ. चे संपादन.
मांडणी ,जाहिरात आणि आय.एस.एस.एन. ची माहिती,
- क प्रकाशन संस्था, पुस्तक प्रकाशन , प्रकाशन व्यवसाय,
संहिता निवड, ग्रंथमांडणी व सजावट, मुखपृष्ठ, मलपृष्ठ, बांधणी
जाहिरात ,वितरण आणि आय.एस.बी. एन.ची माहिती.

यासाठी 15 व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

घटक ३ मुलाखत

मुलाखतीचे स्वरूप, तंत्र व कौशल्ये
मुलाखतीचे प्रकार
माध्यमनिहाय मुलाखती,
विषयनिहाय मुलाखती
मुलाखतीची पूर्वतयारी,
मुलाखतीची प्रश्नसूची,
मुलाखत लेखन

- यासाठी 15 व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

घटक ४ अर्जलेखन व पत्रलेखन

अर्जाचे स्वरूप व प्रकार
पत्रलेखनाचे विविध प्रकार
प्रशासनिक पत्रव्यवहार
प्रशासनिक परिभाषा

- यासाठी 15 व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

- या सत्राशेवटी अंतर्गत परीक्षा घेण्यात यावी ती एकूण ५० गुणांची असेल.

त्यासाठी पुढील परीक्षांपैकी कोणत्याही दोन स्वरूपाच्या परीक्षा घ्याव्यात.

क्रमांक	परीक्षा	विषय
१	गृहपाठ	एका घटकावर प्रश्न देणे
२	मौखिक परीक्षा किंवा स्पर्धा परीक्षा	चार घटकावर प्रश्न विचारणे
३	सादरीकरण	वरीलपैकी कोणत्याही एका घटकावर सादरीकरण
४	प्रकल्प किंवा संशोधन	दिलेल्या घटकावर प्रकल्प सादर करणे
५	लेखी परीक्षा	कोणत्याही एका घटकावर

दोन क्रेडीटसाठी वरील पैकी कोणत्याही दोन गटातील परीक्षा देणे आवश्यक राहिल.

प्रत्येक क्रेडीट २५ गुणांसाठी असेल. (25 + 25 = 50)

अभ्यासपत्रिका क्र.1 –व्यावहारिक आणि उपयोजित मराठी, भाग-2 (20431) (4 Credit)

सत्र २

घटक : ५ भाषांतर व अनुवादलेखन

भाषांतराचे स्वरूप

भाषांतराची आवश्यकता व महत्त्व

भाषांतराचे विविध प्रकार

भाषांतर, अनुवाद,भावानुवाद आणि रूपांतर यातील साम्य-भेद

इंग्लिश उता-याचे मराठीत भाषांतर करणे

हिंदी उता-याचे मराठीत भाषांतर करणे.

यासाठी 15 व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे. (1 Credit)

घटक ६ - निवेदन कौशल्य

निवेदनाचे स्वरूप, निवेदनाची आवश्यकता

निवेदनाची तंत्रे, निवेदनाची शैली

विविध कार्यक्रमांचे आयोजन-नियोजन

विविध कार्यक्रमांचे निवेदन आणि सूत्रसंचालन

(आकाशवाणी, दूरदर्शन)

सांस्कृतिक कार्यक्रम, जाहीर कार्यक्रम इत्यादी,

प्रभावी निवेदनाची गुण वैशिष्टे

यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे- (1 Credit)

घटक ७ - जनसंपर्क कौशल्य

जनसंपर्काचे स्वरूप व आवश्यकता

जनसंपर्क कौशल्याची तंत्रे,जनसंपर्क कौशल्याची भाषा

माहिती व जनसंपर्क अधिकारी

(शासन, विद्यापीठे, शैक्षणिक संस्था, बँका,कंपन्यांसाठी जनसंपर्काचे

महत्त्व व आवश्यकता)

यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

घटक ८ - प्रकल्प लेखन

१ विद्यार्थ्यांच्या अंगी असलेले विविध कौशल्ये व तंत्रे समजून घेणे .

२ कौशल्यांच्या प्रभावी उपयोजनासाठी प्रात्यक्षिक आवश्यक .

३ प्रकल्प लेखनास १० गुण असतील. प्रकल्प लेखनासाठी नमुना सूची :

(आकाशवाणीवरील प्रमुख कार्यक्रम, दूरदर्शनचे सांस्कृतिक क्षेत्रातील कार्य,

आकाशवाणी/दूरदर्शन/नियतकालिकासाठी प्रत्यक्ष मुलाखत घेणे,

शैक्षणिक सहल आयोजित करणे,

प्रसारमाध्यमांचे कार्यालय, प्रकाशन संस्थां यांचे कार्यालयीन कामकाज पाहणे आणि संगणकाचा वापर)

यासाठी 15 व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

- या सत्राशेवटी अंतर्गत परीक्षा घेण्यात यावी ती एकूण 50 गुणांची असेल.

त्यासाठी पुढील परीक्षांपैकी कोणत्याही दोन स्वरूपाच्या परीक्षा घ्याव्यात.

क्रमांक	परीक्षा	विषय
१	गृहपाठ	एका घटकावर प्रश्न देणे
२	मौखिक परीक्षा किंवा स्पर्धा परीक्षा	चार घटकावर प्रश्न विचारणे
३	सादरीकरण	वरीलपैकी कोणत्याही एका घटकावर सादरीकरण
४	प्रकल्प किंवा संशोधन	दिलेल्या घटकावर प्रकल्प सादर करणे
५	लेखी परीक्षा	कोणत्याही एका घटकावर

दोन क्रेडीटसाठी वरील पैकी कोणत्याही दोन गटातील परीक्षा देणे आवश्यक राहिल.

प्रत्येक क्रेडीट २५ गुणांसाठी असेल. (25 + 25 = 50)

● संदर्भ ग्रंथ -

- :
१. व्यावहारिक मराठी पुणे विद्यापीठ, प्रकाशन
 २. व्यावहारिक मराठी डॉ.कल्याण काळे, डॉ.दत्तात्रय पुंडे, पुणे.
 ३. व्यावहारिक मराठी संपा. डॉ.स्नेहल तावरे,स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे
 ४. व्यावहारिक मराठी डॉ.लीला गोविलकर, डॉ.जयश्री पाटणकर, पुणे
 ५. व्यावहारिक मराठी डॉ.सयाजीराजे मोकाशी, डॉ..रंजना नेमाडे,
 ६. व्यावहारिक मराठी ल.रा.नसिराबादकर, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर.
 ७. व्यावहारिक मराठी विशेषांक नवभारत -ऑ.-सप्टेंबर १९८२ , प्राज्ञ पाठशाळा, वाई
 ८. मराठी शुद्धलेखन प्रदीप मो.रा.वाळंबे , नितीन प्रकाशन, पुणे
 ९. मराठी लेखनमार्गदर्शिका यास्मिन शेख, राज्य मराठी विकास संस्था,मुंबई
 १०. शुद्धलेखन विवेक डॉ. द.न.गोखले, सोहम प्रकाशन, पुणे
 ११. मराठी भाषेची संवाद कौशल्ये य.च.म.मुक्त विद्यापीठ, नाशिक,पुस्तक क्र. १ ते ८.
 १२. प्रसार माध्यमांसाठी लेखनकौशल्ये य.च.म.मुक्त विद्यापीठ, नाशिक
 १३. संपादन : स्वरूप व कौशल्ये (MCJ-305) य.च.म.मुक्त विद्यापीठ, नाशिक
 १४. प्रशासनिक मराठी भाषेचा विकास गीता भागवत,राज्य मराठी विकास संस्था,प्रशासन, मुंबई
 १५. मुद्रित शोधन वाय.ए.धायगुडे ,दि.पूना प्रेस ओनर्स असोसिएशन
 १६. शोधविज्ञान कोश डॉ. दु.का.संत,पुणे विद्यार्थी गृह, पुणे
 १७. भाषांतर मीमांसा संपा.डॉ. कल्याण काळे,डॉ. अंजली सोमण
 १८. भाषा : स्वरूप, सामर्थ्य व सौंदर्य डॉ. वा. के. लेले,राजहंस प्रकाशन, पुणे
 १९. अनुवाद : स्वरूप और विवेचन य.च.म.मुक्त विद्यापीठ, नाशिक
 २०. साहित्य संवाद प्रा.वि.शं. चौघुले,प्रतिमा प्रकाशन, पुणे
 २१. संवाद शास्त्र श्रीपाद जोशी,संभव प्रकाशन, नागपूर
 २२. माध्यम चित्रवाणी आकाशानंद,ग्रंथकार प्रकाशन, मुंबई
 २३. विवेकमंडळ श्री.म.माटे, व्हीनस प्रकाशन, पुणे
 २४. महाराष्ट्र साहित्य पत्रिका; साहित्यसंस्था विशेषांक, एप्रिल-मे-जून १९८६,अंक २३७
 २५. म.सा.पत्रिका ;शताब्दी महोत्सव १९०६-२००६, एप्रिल-सप्टेंबर२००६:अंक ३१७, ३१८
 २६. म.सा.पत्रिका एप्रिल-मे-जून २००५वृत्तपत्र चित्रवाणी डॉ.सुधाकर पवार ,नागपूर

२८. माहितीमय समाजाचे समाजशास्त्र	य.च.म.मुक्त विद्यापीठ, नाशिक
२९. व्यक्तिमत्त्व विकास	य.च.म.मुक्त विद्यापीठ, नाशिक
३०. साहित्याची भूमी	श्री.पु.भागवत,ग्रंथाली प्रकाशन,दादर,मुंबई- २८
३१. भाषा : अंतःसूत्र आणि व्यवहार	संपा. मु.ग.पानसे
३२. भाषांतर विद्या : स्वरूप आणि समस्या	डॉ. रमेश वरखेडे.
३४. भाषा: मातृभाषा आणि परभाषा	रा.सो. सराफ
३५. चिंतन आणि चर्चा	श्री.ना. बनहट्टी
३६. शासन व्यवहारात मराठी भाषा	संचालनालय, महाराष्ट्र,शासन.
३७. महाराष्ट्र साहित्य परिषद	म. श्री. दीक्षित, राज्य मराठी विकास संस्था, मुंबई
३८. साहित्याची भाषा	डॉ. भालचंद्र नेमाडे
३९. साहित्य संमेलनाचे महाभारत	डॉ. भीमराव कुलकर्णी, सुपर्ण प्रकाशन, पुणे
४०. शतकाची विचारशैली ;खंड १,२,३,	डॉ.रमेश धोंगडे, दिलीपराज प्रकाशन, पुणे
४१. संवाद	संपा. अरुण शेवते,मुळा एज्युकेशन सोसायटी, सोनई.
४२. संमेलनस्मृती	संपा. डॉ. व्ही. बी. गायकवाड, डॉ.बाळासाहेब गुंजाळ, डॉ. वेदश्री थिंगळे,
४३. सामाजिक संशोधन पद्धती	डॉ. पु.ल. भांडारकर, विद्या बुक्स,औरंगाबाद.
४४. समाजशास्त्रीय संशोधन	प्रा. रा. ना. घाटोळे, मंगेश प्रकाशन, नागपूर
४५. संशोधन पद्धती : शास्त्र व तंत्रे	डॉ. प्रदीप आगलावे, विद्या प्रकाशन, नागपूर
४६. दलितांची नियतकालिके	हरिश्चंद्र निर्मळे, सुगावा प्रकाशन, पुणे
४७. सुगम मराठी व्याकरण लेखन	मो.रा.वाळंबे, नितीन प्रकाशन, पुणे
४८. मराठी नियतकालिकांचा वाङ्मयीन अभ्यास	-डॉ.उषा मा. देशमुख, खंड १ ते ३, पुणे.
४९. मराठी लेखनकोश	अरुण फडके, ढवळे प्रकाशन, मुंबई
५०. भाषांतर चिकित्सा	डॉ. मधुकर मोकाशी
५१. व्यासपीठ	डॉ. महादेव वाळुंज

अभ्यासपत्रिका २.

मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास- प्रारंभ ते इ.स. १६०० (10432) (4 Credit)

सत्र १

घटक १ -

महाराष्ट्र, मराठी भाषा : उगम आणि विकास.

मराठी भाषेचे स्वरूप व स्थित्यंतरे,

कोरीव लेख आणि इतर ग्रंथ यांमधून आलेल्या मराठी वाङ्मयपरंपरेचा अभ्यास.

मुकुंदराजाची काव्यनिर्मिती : प्रेरणा व स्वरूप, आद्यत्वासंबंधीच्या वादाची स्थूल कल्पना.

यासाठी 15 व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

घटक २ -

महानुभावांची वाङ्मयनिर्मिती : प्रेरणा, स्वरूप

महानुभावांची वाङ्मयनिर्मिती : ऐतिहासिक महत्त्व

महानुभावांची वाङ्मयनिर्मिती : गद्य आणि पद्य

महानुभावांचे वाङ्मयाचे मराठी वाङ्मयपरंपरेतील स्थान.

यासाठी 15 व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

घटक ३ -

संत काव्याच्या प्रेरणा, स्वरूप , संत कवी व कवयित्री आणि संत वाङ्मयाने समाजप्रबोधनाचे केलेले कार्य.

संत ज्ञानेश्वरादी भावंडे ,संत नामदेव यांची वाङ्मयनिर्मिती - प्रेरणा, प्रवृत्ती, स्वरूप आणि कार्य,

संत मेळा यांची साहित्यनिर्मिती - प्रेरणा, प्रवृत्ती, स्वरूप आणि कार्य,

संत प्रभावळीतील कवींच्या वाङ्मयाचा स्थूल परिचय.

यासाठी 15 व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

घटक ४ -

संत एकनाथांची काव्यनिर्मिती : प्रेरणा, स्वरूप, कार्य, आणि एकनाथकालीन संत
जैनांचे मराठी वाङ्मय : प्रेरणा, स्वरूप, कार्य,
मुस्लिमांचे मराठी वाङ्मय : प्रेरणा, स्वरूप, कार्य,
ख्रिस्तांचे मराठी वाङ्मय : प्रेरणा, स्वरूप, कार्य, फादर स्टीफन्स ख्रिस्तपुराण.

यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

- या सत्राशेवटी अंतर्गत परीक्षा घेण्यात यावी ती एकूण 50 गुणांची असेल.
त्यासाठी पुढील परीक्षांपैकी कोणत्याही दोन स्वरूपाच्या परीक्षा घ्याव्यात.

क्रमांक	परीक्षा	विषय
१	गृहपाठ	एका घटकावर प्रश्न देणे
२	मौखिक परीक्षा किंवा स्पर्धा परीक्षा	चार घटकावर प्रश्न विचारणे
३	सादरीकरण	वरीलपैकी कोणत्याही एका घटकावर सादरीकरण
४	प्रकल्प किंवा संशोधन	दिलेल्या घटकावर प्रकल्प सादर करणे
५	लेखी परीक्षा	कोणत्याही एका घटकावर

दोन क्रेडीटसाठी वरील पैकी कोणत्याही दोन गटातील परीक्षा देणे आवश्यक राहिल.
प्रत्येक क्रेडीट २५ गुणांसाठी असेल. (25 + 25 = 50)

अभ्यासपत्रिका २.

मध्ययुगीन मराठी वाङ्.मयाचा इतिहास- इ.स. १६०० ते १८१८(२०४३२) (4 Credit)

सत्र २

घटक ५ -

संत तुकाराम यांची काव्यनिर्मिती : प्रेरणा, स्वरूप, कार्य, तत्कालीन सामाजिक परिस्थिती,
संत तुकाराम आणि समर्थ रामदास यांच्या वाङ्.मयामागील प्रेरणा, स्वरूप, कार्य,
संत तुकाराम आणि समर्थ रामदासकालीन कवींच्या काव्यामागील प्रेरणा, स्वरूप, कार्य,
संत तुकाराम आणि समर्थ रामदास यांनी केलेले समाजप्रबोधनपर कार्य.

यासाठी 15 व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

घटक ६-

पंडिती कवींच्या काव्यामागील प्रेरणा ,
पंडित काव्यातील सामाजिक स्थिती,
पंडिती काव्य- परंपरा प्रेरणा, स्वरूप, कार्य,
पंडित परंपरेतील कवींच्या साहित्याचा आढावा.

यासाठी 15 व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

घटक ७ -

बखर वाङ्.मय - व्युत्पत्ती, स्वरूप, प्रेरणा आणि प्रवृत्ती
बखरींचे वर्गीकरण : कालखंडात्मक आणि आशयात्मक,
बखरकारांचा परिचय, बखरींचे विशेष
प्रमुख बखरकार , बखर : एक वाङ्.मय प्रकार, ऐतिहासिक पत्रव्यवहाराचे स्वरूप.

यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

घटक 8 -

शाहिरी वाङ्मय - व्युत्पत्ती, स्वरूप, प्रेरणा आणि प्रवृत्ती,
शाहिरी वाङ्मयाचे प्रकार - पोवाडा, लावणी इ. चा परिचय
शाहिरी वाङ्मयाचे वेगळेपण,
अन्य शाहिरांचा परिचय व त्यांची साहित्य संपदा.

यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

- या सत्राशेवटी अंतर्गत परीक्षा घेण्यात यावी ती एकूण 50 गुणांची असेल.
त्यासाठी पुढील परीक्षांपैकी कोणत्याही दोन स्वरूपाच्या परीक्षा घ्याव्यात.

क्रमांक	परीक्षा	विषय
१	गृहपाठ	एका घटकावर प्रश्न देणे
२	मौखिक परीक्षा किंवा स्पर्धा परीक्षा	चार घटकावर प्रश्न विचारणे
३	सादरीकरण	वरीलपैकी कोणत्याही एका घटकावर सादरीकरण
४	प्रकल्प किंवा संशोधन	दिलेल्या घटकावर प्रकल्प सादर करणे
५	लेखी परीक्षा	कोणत्याही एका घटकावर

दोन क्रेडीटसाठी वरील पैकी कोणत्याही दोन गटातील परीक्षा देणे आवश्यक राहिल.
प्रत्येक क्रेडीट २५ गुणांसाठी असेल. (25 + 25 = 50)

❖ संदर्भ ग्रंथ :-

१. महाराष्ट्र सारस्वत वि.ल.भावे, शं.गो.तुळपुळे
२. मराठी वाङ्.मयाचा इतिहास, खंड १,२,३ ल.रा.पांगारकर
३. प्राचीन मराठी वाङ्.मयाचा इतिहास, भाग १ ते ७ डॉ.अ.ना.देशपांडे
४. मराठी वाङ्.मयाचा इतिहास खंड, १,२,३ प्रकाशक-महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे.
५. प्राचीन मराठी वाङ्.मयाचे स्वरूप प्रा.ह.श्री.शेणोलीकर
६. पाच संतकवी शं.गो. तुळपुळे
७. प्राचीन मराठी गद्य : प्रेरणा आणि परंपरा श्री.रं.कुलकर्णी
८. प्राचीन मराठी पंडिती काव्य डॉ.के.ना.वाटवे
९. मराठी लावणी वाङ्.मय डॉ. गंगाधर मोरजे, मोघे प्रकाशन
१०. म-हाटी लावणी (या ग्रंथाची प्रस्तावना) म.वा.धोंड
११. मराठी कवितेचा उषःकाल श्री.म.वर्दे
१२. संत,पंत, तंत श्री.म.माटे
१३. मराठी बखर वाङ्.मयाचा पुनर्विचार : गं.ब.ग्रामोपाध्ये
१४. मराठी बखर वाङ्.मय र.वि. हेरवाडकर
१५. बखर वाङ्.मय : उद्गम व विकास बापूजी संकपाळ

१६. मराठी ख्रिस्ती वाङ्.मय- फादर स्टीफन्स ते १९६० गं.ना.मोरजे, अहमदनगर, कॉलेज प्रकाशन
१७. समाज जीवनातील तुकाराम डॉ. तानाजी पाटील
१८. पुन्हा तुकाराम दिलीप चित्रे
१९. मराठी वाङ्.मयाचा विवेचक इतिहास (प्राचीन कालखंड) डॉ. प्र. न. जोशी
२०. प्राचीन मराठी वाङ्.मयाचा इतिहास डॉ. प्र. न. जोशी
२१. लोकोत्तर संत तुकाराम डॉ. तानाजी पाटील.
२२. मराठी वाङ्.मयाची सद्यःस्थिती (सं.)डॉ. विद्यागौरी टिळक/डॉ. पुंडे.
२३. संत एकनाथांचा धर्मविचार डॉ. सुरेखा आडगावकर
२४. आद्य मराठी आत्मचरित्रकार संत नामदेव डॉ. सुहासिनी इर्लेकर
२५. संत गोरा कुंभार : वाङ्.मय दर्शन डॉ. बाबुराव उपाध्ये, स्नेहवर्धन, पुणे
२६. एकनाथकालीन मराठी वाङ्.मय डॉ. इनामदार, डॉ. जोशी
२७. संत कवी आणि कवयित्री : एक अनुबंध डॉ. सुहासिनी इर्लेकर
२८. रामदासांचे साहित्यशास्त्र डॉ. भा. श्री परांजपे
२९. वारकरी संप्रदाय आणि संत साहित्य डॉ. शिवाजीराव मोहिते
३०. ईश्वर निष्ठांची मांदियाळी डॉ. शिवाजीराव मोहिते
३१. संतांची हे भेटी डॉ. मु.श्री. कानडे

३२.	काही संत काही शाहीर	डॉ. मु.श्री. कानडे
३३.	संत साहित्य दर्शन	डॉ. उषा देशमुख
३४.	प्राचीन साहित्याच्या अंतरंग	डॉ. वि.भि. कोलते
३५.	मराठी काव्यातील स्त्रीचित्रण	डॉ. वेदश्री थिगळे
३६.	धर्म आणि साहित्य	डॉ. सिद्धार्थ आगळे
३७.	मराठी संत कवयित्री	प्रा. मा. के. यादव.
३८.	अभंग स्वरूप आणि चिकित्सा	डॉ. बाळासाहेब लबडे
३९.	ज्ञानेश्वरीतील समाजदर्शन	डॉ. तानाजी पाटील
४०.	महानुभावीय मराठी वाङ्मय	वा.ना.देशपांडे
४१.	महानुभाव पंथ आणि त्यांचे वाङ्मय	डॉ. शं. गो. तुळपुळे
४२.	महानुभावीय मराठी वाङ्मय	य.खु. देशपांडे
४३.	महानुभावीय गद्य	डॉ. शं. गो. तुळपुळे
४४.	संत वाङ्मयाची फलश्रुती	गं. बा. सरदार
४५.	प्राचीन मराठीतील हस्तलिखिते	श्री. रं. म. कुलकर्णी
४६.	धर्म संप्रदाय आणि मध्ययुगीन मराठी साहित्य	डॉ.र.बा. मंचरकर

अभ्यासपत्रिका क्रमांक - ३ : भाषाविज्ञान : वर्णनात्मक व सामाजिक (१०४३३) (4 Credit)

सत्र १

घटक १

भाषा : स्वरूप, कार्य आणि अभ्यासपद्धती,
तुलनात्मक विचार : संकल्पना, भाषा आणि भाषण,
उच्चारण आणि लेखन, व्यावहारिक भाषा आणि साहित्याची भाषा

भाषाभ्यासाच्या विविध कक्षा : तात्त्विक आणि उपयोजित

भाषाविज्ञान आणि मानसशास्त्र : मनोभाषाविज्ञान,

भाषाविज्ञान आणि समाजशास्त्र : समाजभाषाविज्ञान

समाजभाषाविज्ञान आणि मानववंशशास्त्र

भाषाविज्ञान आणि कोशविज्ञान

भाषाविज्ञान आणि बोलीभूगोल

यासाठी 15 व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

घटक २

स्वन, स्वनिम -स्वनांतर : संकल्पना आणि परस्परसंबंध,

स्वनिम विश्लेषणाची तंत्रे / तत्त्वे,

खंडयुक्त स्वनिम, खंडिताधिष्ठीत स्वनिम,

व्यवच्छेदक विनियोग, पूरक विनियोग,

आघात, सुरावली, मुक्त परिवर्तन सीमासंधी इ.

यासाठी 15 व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

घटक ३

रूपिका, रूपिम-रूपिकांतर : संकल्पना आणि परस्परसंबंध,
रूपिम विश्लेषणाची तंत्रे / तत्त्वे,
रूपिमांचे प्रकार, रूपांची घटना
वाक्यविन्यास : संकल्पना : वाक्य,
वाक्यविश्लेषण : रूपबंध आणि वाक्य परस्परसंबंध, प्रथमोपस्थित संघटक पद्धती
यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

घटक ४

अर्थविन्यास : संकल्पना , अर्थ,
अर्थस्वरूप, अर्थक्षेत्र, घटक विश्लेषण,
अर्थप्रकार : निर्देशनपर अर्थ, सांकल्पनिक अर्थ,
गुणव्यंजक अर्थ, भावपर अर्थ
शैलीगत अर्थ, अनेकार्थता ,समानार्थता वगैरे
यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

- या सत्राशेवटी अंतर्गत परीक्षा घेण्यात यावी ती एकूण 50 गुणांची असेल.
त्यासाठी पुढील परीक्षांपैकी कोणत्याही दोन स्वरूपाच्या परीक्षा घ्याव्यात.

क्रमांक	परीक्षा	विषय
१	गृहपाठ	एका घटकावर प्रश्न देणे
२	मौखिक परीक्षा किंवा स्पर्धा परीक्षा	चार घटकावर प्रश्न विचारणे
३	सादरीकरण	वरीलपैकी कोणत्याही एका घटकावर सादरीकरण
४	प्रकल्प किंवा संशोधन	दिलेल्या घटकावर प्रकल्प सादर करणे
५	लेखी परीक्षा	कोणत्याही एका घटकावर

दोन क्रेडीटसाठी वरील पैकी कोणत्याही दोन परीक्षा घेणे आवश्यक राहिल. प्रत्येक क्रेडीट २५ गुणांसाठी असेल. (25 + 25 = 50)

अभ्यासपत्रिका क्रमांक - ३ : सामाजिक भाषाविज्ञान (20433) (4 Credit)

सत्र २

घटक ५

सामाजिक भाषाविज्ञान : पार्श्वभूमी व संकल्पना स्पष्टीकरण
सामाजिक भाषाविज्ञान : स्वरूप, व्याप्ती व विशेष
भाषा, बोली आणि समाज यांचा परस्परसंबंध

यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

घटक ६

समाजातील भाषा उपयोजनातील विविधता
भाषा आणि आर्थिक वर्गव्यवस्था
भाषा आणि विविध व्यवसाय क्षेत्रे
भाषा आणि विविध क्षेत्रीय वापर

यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

घटक ७

भाषा आणि लिंगभेदानुसारी विशिष्ट वापर,
स्त्री- पुरुष - बालभाषा (Body language)
भाषा आणि सांस्कृतिक व्यवस्था
भाषा, सामाजिक परंपरा, विविध सामाजिक संस्था

यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

घटक ८

प्रमाण भाषा आणि परभाषा संपर्क
पिजिन (Pidgin) आणि क्रिऑल (Creol) भाषांच्या निर्मितीच्या संदर्भात मांडणे.
समाजांतर्गत नवव्यवस्थांचा उदय आणि त्यांच्या आविष्कार पद्धती.
औद्योगिक, धार्मिक, सांस्कृतिक, सामाजिक इ. लघुक्षेत्रे किंवा पोटसमूह आणि
विशिष्ट भाषा यांची निरीक्षणे

यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

- या सत्राशेवटी अंतर्गत परीक्षा घेण्यात यावी ती एकूण 50 गुणांची असेल.

त्यासाठी पुढील परीक्षांपैकी कोणत्याही दोन स्वरूपाच्या परीक्षा घ्याव्यात.

क्रमांक	परीक्षा	विषय
१	गृहपाठ	एका घटकावर प्रश्न देणे
२	मौखिक परीक्षा किंवा स्पर्धा परीक्षा	चार घटकावर प्रश्न विचारणे
३	सादरीकरण	वरीलपैकी कोणत्याही एका घटकावर सादरीकरण
४	प्रकल्प किंवा संशोधन	दिलेल्या घटकावर प्रकल्प सादर करणे
५	लेखी परीक्षा	कोणत्याही एका घटकावर

दोन क्रेडीटसाठी वरील पैकी कोणत्याही दोन गटातील परीक्षा देणे आवश्यक राहिल.

प्रत्येक क्रेडीट २५ गुणांसाठी असेल. **(25 + 25 = 50)**

❖संदर्भ ग्रंथ

१. ध्वनिविचार	डॉ. ना.गो. कालेलकर
२. भाषा: इतिहास आणि भूगोल	डॉ. ना.गो. कालेलकर
३. भाषा आणि संस्कृती	डॉ. ना.गो. कालेलकर
४. भाषा आणि भाषाशास्त्र	डॉ.श्री.न.गजेंद्रगडकर
५. मराठीचा भाषिक अभ्यास	संपा. डॉ. मु.श्री.कानडे
६. भाषाविज्ञान : वर्णनात्मक आणि ऐतिहासिक	संपा. मालशे, डॉ. इनामदार, डॉ.सोमण
७. वर्णनात्मक भाषाविज्ञान :स्वरूप आणि पद्धती	संपा.डॉ.कल्याण काळे, डॉ.अंजली सोमण

८. मराठीच्या प्रमाणभाषेचे स्वरूप	डॉ. सुहासिनी लद्दू
९. अर्वाचीन मराठी	डॉ.रमेश धोंगडे
१०. अभिनव भाषाविज्ञान	डॉ.गं.ना.जोगळेकर
११. भाषाविज्ञान परिचय	डॉ.मालशे, डॉ. द. दि. पुंडे, डॉ.सोमण
१२. मराठी भाषाव्यवस्था आणि अध्यापन	डॉ.चंद्रकांत इंदापूरकर
१३. समाजभाषाविज्ञान : प्रमुख संकल्पना	डॉ. र.ना.वरखेडे
१४. सामाजिक भाषाविज्ञान : एक नवे अभ्यासक्षेत्र	मराठी संशोधनपत्रिका, मार्च १९७८
१५. सामाजिक भाषाविज्ञान	डॉ. प्रभाकर जोशी, प्रा.चारुता गोखले
१६. वैखरी : भाषा आणि भाषाव्यवहार	डॉ. अशोक रा.केळकर
१७. मध्यमा	डॉ.अशोक रा. केळकर
१८. आधुनिक भाषाविज्ञान : सिद्धांत, उपयोजन	डॉ. मिलिंद मालशे
१९. आत्मलक्षी समीक्षा	डॉ. रमेश धोंगडे
२०. सामाजिक भाषाविज्ञान आणि बोली	डॉ. शशिकला कांबळे.
21- Sociolinguistics: An introduction	Petor Trudgill
22- Course on General linguistics	Sussure
23- Sociolinguistics Patterns	William Labov
24- Language in Sociocultural Change	J.A.Fishman
25- Sociolinguistics : Selected Readings	Edited By J.B.Pride & J.Homes
26- Language and Social Context	Edited By P.Ganglioli
27- Pidgin & Creol Language	B.A.Hoil
28- Pidginication & Cradlization of Language	Edited By D.Hyrnes
29- Language in Society	Jearn Maimstrom
30- Sociolinguistics	R.A.Hudson

३१. मराठी भाषेचा आर्थिक संसार	डॉ. अशोक रा.केळकर
३२. ऐतिहासिक भाषाशास्त्र	डॉ. र.रा.गोसावी
३३. सुबोध भाषाशास्त्र	डॉ. प्र.न.जोशी
३४. सुलभ भाषाविज्ञान	डॉ. दत्तात्रय पुंडे
३५. यादवकालीन मराठी भाषा	डॉ. शं.गो.तुळपुळे
३६. सुलभ मराठी व्याकरण	मो.रा.वाळिंबे
३७. आधुनिक भाषाविज्ञान (संरचनावादी व सामान्य)	डॉ.कल्याण काळे, डॉ. अंजली सोमण
३८. मराठीचे वर्णनात्मक भाषाविज्ञान	डॉ. महेद्र कदम
३९. सामाजिक भाषाविज्ञान	संपा. डॉ. जयश्री पाटणकर.

अभ्यासपत्रिका क्रमांक ४
ऐच्छिक विषय - ग्रामीण साहित्य आणि दलित साहित्य. (१०४३३) (4 Credit)

ग्रामीण साहित्य

उद्दिष्टे :

१. स्वातंत्रप्राप्तीनंतरच्या कालखंडात ग्रामीण साहित्याच्या निर्मितीची कारणपरंपरा समजावून घेणे.
२. ग्रामीण साहित्याचे स्वरूप व कार्य यांची चिकित्सा करणे.
३. ग्रामीण साहित्यातील विविध वाङ्मयप्रकारांचा विकास कसा होत गेला याचे मूल्यमापन करणे.
४. ग्रामीण साहित्याने दिलेले योगदान, त्याच्या विकासाची गती, दिशा यांची मीमांसा करणे.

सत्र १ - ग्रामीण साहित्य

घटक १

स्वातंत्र्योत्तर मराठी वाङ्मयाचे स्वरूप

ग्रामीण साहित्यात प्रवाह निर्माण होण्याची कारण परंपरा,

सामाजिक आणि वाङ्मयीन परंपरांचे स्वरूप ,

कृषी औद्योगिक अवस्थांतर ,आधुनिकता, शैक्षणिक विकास, जाणीवजागृती आणि ग्रामीण साहित्य.

यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

घटक २

गावगाडयाची जडणघडण : कालची व आजची परिस्थिती- जात, कुटुंब, आर्थिक- सामाजिक संबंध,

ग्रामीण व ग्रामीण साहित्य : संज्ञा स्पष्टीकरण,

ग्रामीण साहित्यातून घडणारे सामाजिक ,सांस्कृतिक दर्शन,

ग्रामीण साहित्याचे देशीपण व वेगळेपण.

यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

घटक ३

ग्रामीण साहित्य आणि सामाजिक, सांस्कृतिक चळवळी,
वर्गीय जाणिवा आणि कलात्मकता, नव्या अभिरुचीची जडणघडण,
प्रमाणभाषा, ग्रंथभाषा व ग्रामीणबोली, निवेदनातील कार्य,
ग्रामीण साहित्य आणि सामाजिक बांधिलकी, बदलती खेडी व साहित्य.

यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

घटक ४

स्वातंत्र्यपूर्व व स्वातंत्र्योत्तर कालखंडातील विविध वाङ्मयप्रकारांच्या विकासाच्या स्थितिगती,
ग्रामीण साहित्याचे वाङ्मयीन योगदान,
ग्रामीण साहित्याच्या भाषेचे वेगळेपण, वास्तवदर्शन, प्रातिनिधिक साहित्याची जाणीव,
ग्रामीण साहित्याच्या आकलन व आस्वादासंबंधी अपेक्षा व वस्तुस्थिती

- या सत्राशेवटी अंतर्गत परीक्षा घेण्यात यावी ती एकूण 50 गुणांची असेल.

त्यासाठी पुढील परीक्षांपैकी कोणत्याही दोन स्वरूपाच्या परीक्षा घ्याव्यात.

क्रमांक	परीक्षा	विषय
१	गृहपाठ	एका घटकावर प्रश्न देणे
२	मौखिक परीक्षा किंवा स्पर्धा परीक्षा	चार घटकावर प्रश्न विचारणे
३	सादरीकरण	वरीलपैकी कोणत्याही एका घटकावर सादरीकरण
४	प्रकल्प किंवा संशोधन	दिलेल्या घटकावर प्रकल्प सादर करणे
५	लेखी परीक्षा	कोणत्याही एका घटकावर

दोन क्रेडीटसाठी वरील पैकी कोणत्याही दोन गटातील परीक्षा देणे आवश्यक राहिल.
प्रत्येक क्रेडीट २५ गुणांसाठी असेल. (25 + 25 = 50)

संदर्भ ग्रंथ :

१	ग्रामीण साहित्य : स्वरूप आणि समस्या	डॉ. आनंद यादव
२	ग्रामीण कथा	डॉ.वासुदेव मुलाटे
३	ग्रामीण साहित्य प्रेरणा आणि प्रयोजन	डॉ श्रीराम गुंदेकर
४	ग्रामीण साहित्य	डॉ रा.रं.बोराडे
५	मराठी कादंबरीतील प्रादेशिकता	डॉ.भास्कर शेळके
६	ग्रामसंस्कृती	डॉ.आनंद यादव
७	ग्रामीण कादंबरी	डॉ. रवींद्र ठाकूर
८	ग्रामीण साहित्याची चळवळ	डॉ. कीर्ती मुळीक
९	ग्रामीण साहित्य आणि वास्तव	संपा. डॉ. कृष्णा इंगोले
१०	ग्रामीण साहित्यातील स्त्रीचित्रण	डॉ. बाबुराव उपाध्ये
११	ग्रामीण -दलित साहित्य:चळवळ आणि समीक्षा	डॉ मधुकर मोकाशी
१२	ग्रामीण साहित्य : प्रवाह आणि परिस्थिती	डॉ. वामन जाधव
१३	ग्रामीणता : साहित्य आणि वास्तव	डॉ. आनंद यादव
१४	मराठी साहित्य : समाज आणि संस्कृती	डॉ. आनंद यादव
१५	ग्रामीण साहित्य : एक चिंतन	डॉ. द. ता. भोसले

अभ्यासपत्रिका क्रमांक ४

ऐच्छिक विषय - दलित साहित्य (20433) (4 Credit)

उद्दिष्टे :

१. स्वातंत्र्यप्राप्तीनंतरच्या कालखंडात दलित साहित्याच्या निर्मितीची कारणे, परंपरा आणि या साहित्याने दिलेल्या आव्हानांचा अभ्यास करणे.
२. दलित साहित्यातून व्यक्त होणा-या वेदनांचे व विद्रोहाचे स्वरूप जाणून घेणे.
३. दलित साहित्याने निर्माण केलेल्या विविध वाङ्मय प्रकारांच्या विकासांचे मूल्यमापन करणे.

सत्र २ - दलित साहित्य

घटक १

स्वातंत्र्यप्राप्तीनंतरचे मराठी वाङ्मयाचे स्वरूप ,

दलित साहित्याच्या निर्मितीमागील प्रेरणा,

जागतिक - सांस्कृतिक आणि वाङ्मयीन जाती व आर्थिक व्यवस्थेमुळे झालेले शोषण,

डॉ. आंबेडकरांचे तत्त्वज्ञान , चळवळी तसेच बुद्ध, म.फुले, कार्ल मार्क्स यांच्या विचारधारेचा प्रभाव,

मानवी मूल्यांचे भान,

यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1Credit)

घटक २

दलित साहित्य व पुनरुत्थानाच्या चळवळी, नकार, विद्रोह आणि साहित्य, वर्गीय जाणिवा.

प्रमाणभाषा, ग्रंथभाषा आणि बोली, दलित साहित्य व सामाजिक बांधिलकी, विज्ञाननिष्ठता,

आधुनिकता

दलित साहित्याचे वेगळेपण, रूपकात्मक, देशीपण, स्वतंत्र सौंदर्यशास्त्र हवे का ?

दलित साहित्यातील बदल, वेदना विद्रोह यांचे चित्रण.

यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1Credit)

घटक ३

दलित साहित्यातील कविता, आत्मचरित्रे, कथा, नाटक, कादंबरी,
आंबेडकरी, शाहिरी वाङ्मय इ. वाङ्मयप्रकारांची विकासात्मक वाटचाल ,
१९४५ ते १९६० दलित साहित्यच्या समीक्षेचे स्थूल स्वरूप.
१९६० नंतर दलित साहित्यच्या समीक्षेचे स्थूल स्वरूप.

यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1Credit)

घटक ४

आशय, अनुभव, रचना,भाषाशैली, साहित्य, समीक्षा यासंदर्भात दलित साहित्याने दिलेले योगदान.
दलित चळवळींच्या संदर्भात दलित साहित्याने दिलेले योगदान .
दलित साहित्य आणि विज्ञाननिष्ठा.
दलित साहित्याचा आस्वाद व आकलन.

- या सत्राशेवटी अंतर्गत परीक्षा घेण्यात यावी ती एकूण ५० गुणांची असेल.
त्यासाठी पुढील परीक्षांपैकी कोणत्याही दोन स्वरूपाच्या परीक्षा घ्याव्यात.

क्रमांक	परीक्षा	विषय
१	गृहपाठ	एका घटकावर प्रश्न देणे
२	मौखिक परीक्षा किंवा स्पर्धा परीक्षा	चार घटकावर प्रश्न विचारणे
३	सादरीकरण	वरीलपैकी कोणत्याही एका घटकावर सादरीकरण
४	प्रकल्प किंवा संशोधन	दिलेल्या घटकावर प्रकल्प सादर करणे
५	लेखी परीक्षा	कोणत्याही एका घटकावर

दोन क्रेडीटसाठी वरील पैकी कोणत्याही दोन गटातील परीक्षा देणे आवश्यक राहिल.

प्रत्येक क्रेडीट २५ गुणांसाठी असेल. (25 + 25 = 50)

संदर्भ ग्रंथ :

१.	दलित साहित्य : वेदना आणि विद्रोह	डॉ.भालचंद्र फडके
२.	दलित साहित्य : सिद्धांत आणि स्वरूप	डॉ. यशवंत मनोहर
३.	दलित साहित्यातील स्पंदने	गो.म.कुलकर्णी
४.	दलित साहित्य : एक चिंतन	अर्जुन डांगळे
५.	दलित साहित्य : एक क्रांती विज्ञान	बाबुराव बागुल
६.	दलित साहित्य : स्वाद आणि शोध	डॉ.यशवंत मनोहर
७.	दलित साहित्य	वामन निंबाळकर
८.	दलित साहित्य : दिशा आणि दिशांतर	डॉ. दत्ता भगत
९.	दलित साहित्य : विचार आणि वैभव	डॉ.अनिल गजभिय
१०.	दलित नाटक : प्रेरणा आणि विकास	प्रा.शैलेश त्रिभुवन
११.	दलित चळवळ आणि साहित्य	डॉ.कृष्णा किरवले
१२.	दलित साहित्याचे निराळेपण	डॉ. प्रभाकर मांडे
१३.	अण्णाभाऊ साठे	विलास गिते;प्रा.बजरंग कोरडे,
१४.	दलित कविता	डॉ.म.सु.पाटील
१५.	दलित आत्मकथने	डॉ.वासुदेव मुलाटे
१६.	दलित रंगभूमी	डॉ.भालचंद्र फडके
१७.	निळी पहाट	प्रा. रा.ग. जाधव
१८.	दलित वाङ्मय: प्रेरणा व प्रवृत्ती	डॉ.शंकरराव खरात
१९.	दलित साहित्य : एक अभ्यास	अर्जुन डांगळे
२०.	विद्रोहाचे पाणी पेटले आहे.	डॉ.गंगाधर पानतावणे
२१.	मूल्यवेध	डॉ.गंगाधर पानतावणे
२२.	दलितांचे विद्रोही वाङ्मय	म.ना.वानखेडे
२३.	दलित साहित्य : एक आकलन	प्रा.बाळकृष्ण कवठेकर
२४.	गांधी आणि आंबेडकर	प्रा. गं.बा.सरदार
२५.	दलित साहित्य : प्रवाह आणि प्रतिक्रिया	गो.म.कुलकर्णी
२६.	मार्क्सवाद व दलित साहित्य	प्रा.वि.स.जोग
२७.	दलित स्त्रियांची आत्मकथने : स्वरूप आणि चिकित्सा	डॉ.मनोहर जाधव
२८.	दलित साहित्य	डॉ . नीला पांढरे

अभ्यासपत्रिका क्र .४ : ऐच्छिक विषय
मराठी वाङ्मयाची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी-प्रारंभ ते १९६०(10435) (4 Credit)

उद्दिष्टे

१. वाङ्मय अभ्यासाच्या संदर्भात वाङ्मय आणि संस्कृती यांच्यातील अनुबंधाचा शोध घेणे.
२. संस्कृतीची विविध अंगे आणि वाङ्मय निर्मितीच्या प्रेरणा, वाङ्मयातील प्रवाह, प्रवृत्ती यांचा परस्परसंबंध जाणून घेणे.
३. मराठी वाङ्मय व महाराष्ट्र संस्कृती यातील अनुबंध जाणून घेणे.
४. महाराष्ट्रातील धर्मपंथ व मराठी वाङ्मय -नाथ, महानुभाव, वारकरी, दत्त, समर्थ संप्रदाय यांचा परस्परसंबंध अभ्यासणे.
५. महाराष्ट्रातील राजवटी आणि मराठी वाङ्मय निर्मिती - यादवकालीन, बहामनीकालीन, शिवकालीन, पेशवेकालीन परस्परसंबंध अभ्यासणे.
६. वाङ्मय प्रसाराची मध्ययुगीन माध्यमे, पुराण, प्रवचन, कीर्तन, भारूड, तमाशा, लावणी, रंगभूमी इ.चे स्वरूप अभ्यासणे.
७. लोकसाहित्याचा मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयावरील प्रभाव अभ्यासणे.

सत्र १ - प्रारंभ ते १८१८

घटक १

परकीय आक्रमणे, राजकीय स्थित्यंतरे व त्यांचा प्रभाव आणि परिणाम,
महाराष्ट्राच्या विविध क्षेत्रातील, मानवी जीवनातील स्थित्यंतरे,
तत्कालीन मराठी वाङ्मय निर्मितीच्या प्रेरणा,
वाङ्मयाचे स्वरूप आणि सांस्कृतिक चळवळींचे वाङ्मयातून दर्शन
यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1Credit)

घटक २

तत्कालीन धर्मसंप्रदाय व समाजसुधारणाविषयक चळवळी आणि मराठी वाङ्मय यांचा परस्परसंबंध.

प्राचीन समाजातील विविध प्रकारच्या स्थित्यंतराचा मानवी जीवनावर आणि समाजावर झालेला प्रभाव.

काही परिवर्तनांना झालेला प्रारंभ, त्यांचे स्वरूप आणि मराठी वाङ्मय.

यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1Credit)

घटक ३

या कालखंडातील वाङ्मय प्रकार आणि त्या प्रकारांच्या निर्मितीमागील प्रेरणा.

या कालखंडातील वाङ्मय - स्वधर्मजागृती , सामाजिक प्रबोधन, वैचारिकतेचे स्वरूप.

या कालखंडातील वाङ्मय - सामाजिक सुधारणा आणि मानवी जीवनातील प्रत्यक्ष बदल.

नवे साहित्यप्रकार आणि विशेष वाङ्मयीन कृती. .

यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1Credit)

घटक ४

मराठी भाषा आणि वाङ्मय प्रचाराचे तत्कालीन स्वरूप,

मराठी संस्कृती, मराठी वाङ्मय आणि समाजाची अभिरुची,

तत्कालीन सामाजिक वाटचाल, सामाजिक व सांस्कृतिक प्रबोधने.

यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

या सत्राशेवटी अंतर्गत परीक्षा घेण्यात यावी ती एकूण ५० गुणांची असेल.

त्यासाठी पुढील परीक्षांपैकी कोणत्याही दोन स्वरूपाच्या परीक्षा घ्याव्यात.

क्रमांक	परीक्षा	विषय
१	गृहपाठ	एका घटकावर प्रश्न देणे
२	मौखिक परीक्षा किंवा स्पर्धा परीक्षा	चार घटकांवर प्रश्न विचारणे
३	सादरीकरण	वरीलपैकी कोणत्याही एका घटकावर सादरीकरण
४	प्रकल्प किंवा संशोधन	दिलेल्या घटकावर प्रकल्प सादर करणे
५	लेखी परीक्षा	कोणत्याही एका घटकावर

दोन क्रेडीटसाठी वरील पैकी कोणत्याही दोन गटातील परीक्षा देणे आवश्यक राहिल.

प्रत्येक क्रेडीट २५ गुणांसाठी असेल. **(25 + 25 = 50)**

अभ्यासपत्रिका क्र .४ : ऐच्छिक विषय

मराठी वाङ्मयाची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी - १८१८ ते १९६० (20435) (4 Credit)

सत्र २ - इ. स. १८१८ ते १९६०

घटक १

इंग्रजी सत्तेचा उदय,

महाराष्ट्रीय जीवनातील स्थित्यंतरे आणि तत्कालीन मराठी वाङ्मयाचा परस्परसंबंध
धर्म व समाजसुधारणाविषयक विविध चळवळी आणि मराठी वाङ्मयाचा परस्परसंबंध

यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1Credit)

घटक २

अर्वाचीन मराठी साहित्याचे पाश्चात्य व भारतीय आधार

अर्वाचीन मराठी साहित्यप्रकार आणि साहित्यकृती

यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1Credit)

घटक ३

राजकीय विचारसरणी,

स्वातंत्र्यविषयक चळवळी आणि मराठी वाङ्मयांचा परस्परसंबंध

यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1Credit)

घटक ४

मराठी साहित्य प्रचाराची अर्वाचीन माध्यमे,

मराठी संस्कृती, मराठी साहित्य, मराठी समाजाची अभिरुची

या घटकांचा मराठी साहित्यावर झालेला परिणाम .

- या सत्राशेवटी अंतर्गत परीक्षा घेण्यात यावी ती एकूण ५० गुणांची असेल.

त्यासाठी पुढील परीक्षांपैकी कोणत्याही दोन स्वरूपाच्या परीक्षा घ्याव्यात.

क्रमांक	परीक्षा	विषय
१	गृहपाठ	एका घटकावर प्रश्न देणे
२	मौखिक परीक्षा किंवा स्पर्धा परीक्षा	चार घटकावर प्रश्न विचारणे
३	सादरीकरण	वरीलपैकी कोणत्याही एका घटकावर सादरीकरण
४	प्रकल्प किंवा संशोधन	दिलेल्या घटकावर प्रकल्प सादर करणे
५	लेखी परीक्षा	कोणत्याही एका घटकावर

दोन क्रेडीटसाठी वरील पैकी कोणत्याही दोन गटातील परीक्षा देणे आवश्यक राहिल.

प्रत्येक क्रेडीट २५ गुणांसाठी असेल. (25 + 25 = 50)

संदर्भ ग्रंथ :

१. साहित्य व संस्कृती दु. का. संत
२. संत वाङ्मयाची सामाजिक फलश्रुती गं. बा. सरदार
३. मराठी संतमंडळाचे ऐतिहासिक कार्य बा.र. सुंगठनकर
४. महाराष्ट्रीयांचे काव्यपरीक्षण श्री.व्यं.केतकर
५. मराठी वाङ्मयाभिरूचीचे विहंगमावलोकन रा.श्री.जोग
६. महाराष्ट्र जीवन, खंड १ व २ संपा. गं.बा.सरदार
७. महाराष्ट्राच्या सामाजिक जीवनातील स्थित्यंतरे भ. श्री. पंडित
८. अर्वाचीन मराठी साहित्याची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी डॉ. सदा क-हाडे
९. राजकीय चळवळ आणि मराठी नाटयसृष्टी श्रीधर शनवारे
१०. भारतीय प्रबोधन संपा.मे.पु.रेगे,(भा.शं.भणगे गौरवग्रंथ)
११. मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, खंड १ ते ६, म.सा.परिषद,पुणे प्रकाशन.
- १२ मराठी वाङ्मयाची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी डॉ.गं.ना.जोगळेकर,प्रा.गो.म.कुलकर्णी यांचे लेख,
- १३ मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड १ व २ ल.रा.पांगारकर,
१४. १९ व्या शतकातील महाराष्ट्राची सामाजिक पुनर्घटना डॉ. रा.शं वाळिंबे
१५. वाटा आणि वळणे प्रा. गो.म.कुलकर्णी

१६. युरोपियनांचा मराठीचा अभ्यास व सेवा	डॉ. श्री.म. पिंगे
१७. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास	डॉ. अ.ना.देशपांडे
१८. यादवकालीन महाराष्ट्र	डॉ. मु.ग.पानसे
१९. पेशवेकालीन महाराष्ट्र ;भाग १ व २	बा.कृ.भावे
२०. महाराष्ट्र संस्कृती	डॉ. पु.ग. सहस्रबुध्दे
२१. महाराष्ट्र संस्कृती : घडण व विकास	प्रा. ह. श्री. शेणोलीकर
२२. पाच भक्ती संप्रदाय	डॉ. र.रा. गोसावी
२३. अर्वाचीन मराठी गद्याची उत्क्रांती	डॉ.कृ. भि. कुलकर्णी
२४. वि. कृ. चिपळूणकर : काल आणि कर्तृत्व	ग. त्र्यं. माडखोलकर
२५. मराठी ग्रंथनिर्मितीची वाटचाल	शं. गो. तुळपुळे
२६. संशोधनाची क्षितिजे	संपा. भा.ल.भोळे
२७. ज्ञानेश्वरांचे श्रोतृसंवाद	डॉ.द.भि.कुलकर्णी
२८. संशोधन शलाका	डॉ.सुरेश म.डोळके
२९. वाङ्मयेतिहासाची संकल्पना	डॉ. द.दि.पुंडे
३०. मराठी लोकांची संस्कृती	इरावती कर्वे
३१. महाराष्ट्र संस्कृती	इरावती कर्वे
३२ मराठी वाङ्मयाचा विवेचक इतिहास, प्राचीन कालखंड	डॉ. प्र. न. जोशी
३३ मराठी वाङ्मयाचा विवेचक इतिहास, अर्वाचीन कालखंड	डॉ. प्र. न. जोशी

अभ्यासपत्रिका क्र. ४ : ऐच्छिक विषय
तौलनिक साहित्याभ्यास व भाषांतर मीमांसा - सत्र १ (10436) (4 Credit)

उद्दिष्टे :

- १ मराठी साहित्याचा अभ्यास करणा-या विद्यार्थ्यांस इतर भारतीय भाषांमधील साहित्याची ओळख करून देणे.
- २ विद्यार्थ्यांना जागतिक भाषांमधील साहित्याची ओळख व्हावी.
- ३ या अभ्यासातून त्यांचा साहित्यविषयक दृष्टिकोण अधिक विशाल व्हावा. .
- ४ आधुनिक काळात भाषांतरांना /भाषांतरीत साहित्याला महत्त्व प्राप्त होईल हे लक्षात घेवून भाषांतर मीमांसेचाही अभ्यास होणे गरजेचे आहे.

सत्र १ तौलनिक साहित्याभ्यास

घटक १

तौलनिक साहित्य संकल्पना, स्पष्टीकरण.

तौलनिक साहित्याभासाची तत्त्वे

तौलनिक साहित्याबद्दलच्या अपेक्षा ,

तौलनिक साहित्याभ्यासाची आवश्यकता.

यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1Credit)

घटक २

वाङ्.मयीन प्रभाव : **literacy Influence** संकल्पना ,स्वरूप, विशेष,

तौलनिक साहित्याभ्यासात आवश्यकता. त्यांचा तत्कालीन साहित्यकृतींवरील प्रभाव,

साहित्यकृतींची प्रभाव प्रकटीकरणाची क्षमता.

राष्ट्रीय साहित्य - संकल्पना, प्रेरणा, आविष्कार आणि विविधता.

यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1Credit)

घटक ३

- १ विश्व साहित्याची संकल्पना आणि स्वरूप,
- २ विश्व साहित्याचे विशेष, विश्वसाहित्यातील वैश्विक आशय,
- ३ विश्वसाहित्य ठरलेल्या साहित्यकृतींचे वेगळेपण.
- ४ विश्व साहित्याच्या आशयांची तुलनात्मकता.

यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1Credit)

घटक ४

- १ तौलनिक अभ्यासासाठी साहित्यकृती -
 - कृष्णाकाठ - यशवंतराव चव्हाण
 - अंतःस्थ - पी. व्ही. नरसिंहराव ,
अनुवाद - अशोक जैन
- या सत्राशेवटी अंतर्गत परीक्षा घेण्यात यावी ती एकूण ५० गुणांची असेल.
त्यासाठी पुढील परीक्षांपैकी कोणत्याही दोन स्वरूपाच्या परीक्षा घ्याव्यात.

क्रमांक	परीक्षा	विषय
१	गृहपाठ	एका घटकावर प्रश्न देणे
२	मौखिक परीक्षा किंवा स्पर्धा परीक्षा	चार घटकांवर प्रश्न विचारणे
३	सादरीकरण	वरीलपैकी कोणत्याही एका घटकावर सादरीकरण
४	प्रकल्प किंवा संशोधन	दिलेल्या घटकावर प्रकल्प सादर करणे
५	लेखी परीक्षा	कोणत्याही एका घटकावर

दोन क्रेडीटसाठी वरील पैकी कोणत्याही दोन गटातील परीक्षा देणे आवश्यक राहिल.

प्रत्येक क्रेडीट २५ गुणांसाठी असेल. (25 + 25 = 50)

संदर्भ ग्रंथ

१ तौलनिक साहित्याभ्यास : तत्त्वे आणि दिशा	संपा. चंद्रशेखर जहागिरदार
२ तौलनिक साहित्याभ्यास	वसंत बापट, मौज प्रकाशन
३ तुलनात्मक साहित्याभ्यास	डॉ आनंद पाटील , मेहता प्रकाशन
-

अभ्यासपत्रिका क. ४ : ऐच्छिक विषय

सत्र २ - भाषांतरमीमांसा (20436) (4 Credit)

घटक १

भाषांतर म्हणजे काय?

भाषांतर प्रक्रियेचे स्वरूप,

भाषांतराचे काही विशेष नियम,

भाषांतराचे प्रकार व कार्य, भाषांतर, अनुवाद, रूपांतर

यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

घटक २

अभिजात साहित्यकृतीचे विशेष,

अभिजात साहित्यकृतीतील अभिजातपण,

अभिजात साहित्याचे भाषांतर करताना येणा-या अडचणी,

अभिजात साहित्यकृतीचे लेखक आणि त्यांची प्रतिभा.

यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

घटक ३

भाषांतराच्या मर्यादा.

प्रादेशिक, सांस्कृतिक, भौगोलिक आणि सामाजिक परिसर भिन्नता

प्रादेशिक वाङ्मयीन कृतीच्या भाषांतरासाठी आवश्यक गोष्टी,

वाङ्मयप्रकारानुसार भाषांतर, वेगवेगळ्या वाङ्मयप्रकारांचे भाषांतर

यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

घटक ४

१ अभ्यासार्थ साहित्यकृती :

१. घाशीराम कोतवाल

-

विजय तेंडुलकर

२. हयवदन

-

गिरीश कर्नाड

अनुवाद - चि. त्रयं. खानोलकर

- या सत्राशेवटी अंतर्गत परीक्षा घेण्यात यावी ती एकूण 50 गुणांची असेल. त्यासाठी पुढील परीक्षांपैकी कोणत्याही दोन स्वरूपाच्या परीक्षा घ्याव्यात.

क्रमांक	परीक्षा	विषय
१	गृहपाठ	एका घटकावर प्रश्न देणे
२	मौखिक परीक्षा किंवा स्पर्धा परीक्षा	चार घटकावर प्रश्न विचारणे
३	सादरीकरण	वरीलपैकी कोणत्याही एका घटकावर सादरीकरण
४	प्रकल्प किंवा संशोधन	दिलेल्या घटकावर प्रकल्प सादर करणे
५	लेखी परीक्षा	कोणत्याही एका घटकावर

दोन क्रेडीटसाठी वरील पैकी कोणत्याही दोन गटातील परीक्षा देणे आवश्यक राहिल. प्रत्येक क्रेडीट २५ गुणांसाठी असेल - (25 + 25 = 50)

संदर्भ ग्रंथ

१ Translation Studies Susan Bassnatt-	Mc Guire
२ After Babel	George Stainer
३ Stylistics of Literary Translation	Vilas Sarang
४ भाषांतर मीमांसा	डॉ. कल्याण काळे, डॉ. अंजली सोमण
५ भाषांतर	संपा. डॉ. रमेश वरखेडे
६ भाषांतर चिकित्सा	डॉ. मधुकर मोकाशी

अभ्यासपत्रिका क. 4 : ऐच्छिक विषय

वाङ्मयेतिहास लेखनविद्या - सत्र १ (१०४३७) (4 Credit)

उद्दिष्टे :

१. विद्यार्थ्यांमध्ये वाङ्मयाचा इतिहास सापेक्ष अभ्यास करण्याची क्षमता निर्माण करणे.
२. वाङ्मयीन प्रेरणा आणि वाङ्मयाचा प्रवाह यांचे स्वरूप जाणून घेणे.
३. वाङ्मयातील परंपरा आणि नवता यांची तत्त्वे आणि सूत्रे निश्चित करण्यास शिकणे आणि त्यानुसार वाङ्मयकृतीचा, लेखकाचा, वाङ्मयप्रकाराचा विशिष्ट कालखंडाचा अभ्यास करण्याच्या रिती आत्मसात करणे.
४. वाङ्मयेतिहासविद्या (Literary Histonography) या नव्यानेच उदयास आलेल्या ज्ञानशाखेचा परिचय करून घेणे

सत्र १

घटक १ -

- अ - इतिहासाचे तत्त्वज्ञान : स्थूल ओळख, संकल्पना,
वाङ्मयेतिहासाच्या व्याख्या, स्वरूप, इतिहास लेखनासंबंधीच्या उत्पत्ती,
ऐतिहासिक स्थित्यंतराचे स्वरूप, इतिहास व वाङ्मयेतिहासातील अनुबंध,
वाङ्मयेतिहास व अन्य प्रकारचे इतिहास यातील भेदरेषा
- ब - वाङ्मयेतिहासाची संकल्पना स्वरूप,
वाङ्मयेतिहास व संशोधन, वाङ्मयेतिहास व टीकाशास्त्र ,
वाङ्मयेतिहास : वाङ्मयाभ्यासाचे स्वतंत्र अभ्यासक्षेत्र

यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

घटक २

वाङ्मयेतिहासाच्या संकल्पनेचा उदय,

अ. पाश्चात्य संकल्पनाविचार -

थॉमस वार्टन, एच. ए. तेन, कसमियो,
आर.एस.क्रेन, हॅन्स रॉबर्ट जॉस इआ.

ब. भारतातील संकल्पनाविचार -

वि.का.राजवाडे, श्री .व्यं. केतकर, दि.के. बेडेकर,
प्रा. गो.म. कुलकर्णी, डॉ.म.रा.जोशी, इ. सुजित मुखर्जी,
श्रीनिवास प्रधान , गणेश देवी, सिसिरकुमार दास इ.

यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

घटक ३. वाङ्मयेतिहास लेखनाचे प्रकार

● स्वरूपावरून पडणारे प्रकार :

- १ कालक्रमवाचक वाङ्मयेतिहास,
- २ अनुबंधवाचक वाङ्मयेतिहास,
- ३ रूपलक्षी किंवा सौंदर्यलक्षी वाङ्मयेतिहास,
- ४ समग्रलक्षी वाङ्मयेतिहास.

● लेखनरिती स्वरूपावरून पडणारे प्रकार :

- १ लेखकानुसार वाङ्मयेतिहास,
- २ वाङ्मयप्रकारानुसारी वाङ्मयेतिहास,
- ३ वृत्तिप्रवृत्तिनुसारी वाङ्मयेतिहास.

● लेखनरिती वाङ्मयेतिहासकारासमोरील उद्दिष्टानुसार पडणारे प्रकार

- १ बृहद् वाङ्मयेतिहास,
- २ संहिता वाङ्मयेतिहास
- ३ वाङ्मय प्रकारलक्षी वाङ्मयेतिहास,
- ४ प्रदेशनिष्ठ किंवा भूगोलनिष्ठ वाङ्मयेतिहास
- ५ दृष्टिकोणनिष्ठ वाङ्मयेतिहास.

घटक ४ - वाङ्मयेतिहास विचारातील काही नवसंकल्पना :

- १ वाङ्मयेतिहासाची सामग्री,
- २ वाङ्मयाचा भूगोल,
- ३ वाङ्मयीन घटना,
- ४ वाङ्मयीन वातावरण आणि परंपरा
- ५ वाङ्मयेतिहास लेखनाची ध्येये व उद्दिष्टे,
- ६ वाङ्मयेतिहास लेखन - स्वभाषकांसाठी व परभाषकांसाठी,
- ७ वाङ्मयेतिहासाचे पुनर्लेखन, कालपट,
- ८ वाङ्मयाची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी, वाङ्मयेतिहासाकरिता वाचनपाठ.

या सत्राशेवटी अंतर्गत परीक्षा घेण्यात यावी ती एकूण ५० गुणांची असेल.

त्यासाठी पुढील परीक्षांपैकी कोणत्याही दोन स्वरूपाच्या परीक्षा घ्याव्यात.

क्रमांक	परीक्षा	विषय
१	गृहपाठ	एका घटकावर प्रश्न देणे
२	मौखिक परीक्षा किंवा स्पर्धा परीक्षा	चार घटकावर प्रश्न विचारणे
३	सादरीकरण	वरीलपैकी कोणत्याही एका घटकावर सादरीकरण
४	प्रकल्प किंवा संशोधन	दिलेल्या घटकावर प्रकल्प सादर करणे
५	लेखी परीक्षा	कोणत्याही एका घटकावर

दोन क्रेडीटसाठी वरील पैकी कोणत्याही दोन गटातील परीक्षा देणे आवश्यक राहिल. प्रत्येक क्रेडीट २५ गुणांसाठी असेल- (25 + 25 = 50)

अभ्यासपत्रिका क. 4 : ऐच्छिक विषय

वाङ्मयेतिहास लेखनविद्या - सत्र २ (20437) (4 Credit)

घटक १

बहुभाषिक राष्ट्रातील वाङ्मयेतिहासाचे स्वरूप,
भारतीय वाङ्मयेतिहासाची संकल्पना, मराठी वाङ्मयाचा भारतक्षेत्रीय अभ्यास व इतिहास
वाङ्मयेतिहास लेखनातील तात्त्विक व तांत्रिक समस्या व अडचणी,
मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयेतिहास लेखनातील समस्या व अडचणी
आधुनिक मराठी वाङ्मयेतिहास लेखनातील समस्या व अडचणी
यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

घटक २

महाराष्ट्राबाहेरील मध्ययुगीन/अर्वाचीन मराठी वाङ्मय,
मराठी वाङ्मयेतिहासाच्या लेखनाचा इतिहास,
वि.ल. भावे ते म. सा. परिषद प्रकल्प : धावता समालोचनात्मक आलेख,
मराठी वाङ्मयाचे इंग्लिश, हिंदी व अन्य भाषांमधील वाङ्मयेतिहास लेखन, स्थूल मीमांसा
यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

घटक ३

१ वाङ्मयेतिहासकारांचे कार्य ; स्थूल मूल्यमापन.-

वि.ल.भावे,	मा.गो. रानडे,	ना.भ.पावगी,	स.रं. दंडवते,
वि.सी.सरवटे,	वि.पां. नेने,	ल.रा.पांगारकर,	बाळकृष्ण अनंत भिडे,
ह.श्री.शेणोलीकर,	ल.रा.नसिराबादकर,	श्री.म.पिंगे,	कृ.ग.कवचाळे,
वि.पां.दांडेकर,	अ.ना.देशपांडे,	रा.श्री.जोग,	प्र.न.जोशी,
कुसुमावती देशपांडे,	शं.गो.तुळपुळे,	गो.म.कुलकर्णी,	व.दि.कुलकर्णी,
म.ना.अदवंत,	गो.चिं.भाटे,	मा.क.नाडकर्णी	श्री.ना. बनहट्टी
टी, प्र.वा.बापट,	ना.वा.गोडबोले,	गं.ना.जोगळेकर,	स.गं..मालशे,
बा.गं.चव्हाण.			

यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

घटक ३

मराठीतील वाङ्मयेतिहास विचारांची वाटचाल
१९४७ पर्यंतचा मराठी वाङ्मयेतिहास विचार
माटे- बेडेकर वाद - १९४७ ते १९५४.
माटे- बेडेकर मराठी वाङ्मयेतिहास विचार

यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

या सत्राशेवटी अंतर्गत परीक्षा घेण्यात यावी ती एकूण ५० गुणांची असेल.
त्यासाठी पुढील परीक्षांपैकी कोणत्याही दोन स्वरूपाच्या परीक्षा घ्याव्यात.

क्रमांक	परीक्षा	विषय
१	गृहपाठ	एका घटकावर प्रश्न देणे
२	मौखिक परीक्षा किंवा स्पर्धा परीक्षा	चार घटकावर प्रश्न विचारणे
३	सादरीकरण	वरीलपैकी कोणत्याही एका घटकावर सादरीकरण
४	प्रकल्प किंवा संशोधन	दिलेल्या घटकावर प्रकल्प सादर करणे
५	लेखी परीक्षा	कोणत्याही एका घटकावर

दोन क्रेडीटसाठी वरील पैकी कोणत्याही दोन गटातील परीक्षा देणे आवश्यक राहिल. प्रत्येक क्रेडीट २५ गुणांसाठी असेल - (25 + 25 = 50)

संदर्भ ग्रंथ - अ) मराठी

१. इतिहासाचे तत्त्वज्ञान सदाशिव आठवले , प्राज्ञपाठशाळा, वाई
२. वाङ्मयेतिहास : सद्यःस्थिती आणि अपेक्षा प्रा. गो.म.कुलकर्णी व दत्तात्रय पुंडे
३. वाङ्मयेतिहासाची संकल्पना संपा. दत्तात्रय पुंडे
४. साहित्यचिंतन संपा. व.दि.कुलकर्णी, मुंबई विद्यापीठ प्रकाशन.
५. मराठी वाङ्मयेतिहासाची प्रस्तावना डॉ.रा.शं.वाळिंबे
६. इतिहास म्हणजे काय? इ.एच.कार.अनु. वि.गो.लेले
७. वाङ्मयेतिहास लेखन(स्वरूप व समस्या) डॉ. विद्यागौरी टिळक
८. मराठी वाङ्मयाची सद्यःस्थिती डॉ. दत्तात्रय पुंडे, डॉ. विद्यागौरी टिळक

आ) इंग्लिश

१. Butterfield Herbert, Man of His Past. Caambridge University Press 1969
- 2 Carr E.H.What is History? Penguin Books
- 3 Cohen Ralph (Ed)New Directories in Literary History
Routledge and Kagan Pual,London, 1974
- 4 Collingwood, The Idea of History, Oxford University Press
- 5 Eiton G.R.The Practice of History Fountana Press, London 1987
- 6 Tosh John, The Pursuit of History, Longman,London , New York 1984
- 7 Walsh W.H., An Introduction to Philosophy of History,
Hutchinson & CommLondon 1977

- 8 R.S. Crane, Critical & Historical Principles in Literary History,
University of Chicago Press, Chicago 1967.
- 9 Devy G.H. Many Heros , orient Longman , Hyderabad 1997.
- 10 Mukhargee Sujit, Some Positions on a Literary History of India,
Cenbtral Institute of Indian Languages, Mysore 1981.
- 11 Mukhargee Sujit, Towards a Literary History of India, Indian Institute of
Advanced Study, Simla 1975
- 12 Parkins David (Ed) Therotical Issues in Literary History,
Harwar University Press, Cambridge 1991.
- 13 Parkins David, Is Literary History Possible :
The Johns Hapkins University Press, Baltimore in London 1993.
-

अभ्यासपत्रिका क्र.४ : ऐच्छिक विषय
अलंकार, छंद आणि व्याकरण (10438) (4 Credit)

सत्र १

उद्दिष्टे :

- १ अलंकार, छंद आणि व्याकरण यांच्या तात्त्विक भूमिका समजावून घेणे.
- २ अलंकार आणि छंद यांचे काव्यातील स्थान आणि व्याकरणाचे भाषेतील स्थान निश्चित करण्याची क्षमता निर्माण करणे.
- ३ अलंकार, छंद आणि व्याकरण यांविषयीच्या मराठीतील विचारांची माहिती करून घेणे.

सत्र १

घटक १

अलंकार संज्ञा, विविध मीमांसकांच्या व्याख्या आणि संकल्पना,
अलंकारांचे स्वरूप,

छंद : संज्ञा विविध संस्कृत मीमांसकांच्या व्याख्या

छंद संकल्पना : स्वरूप आणि विशेष.

यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

घटक २

अलंकार आणि छंद या संकल्पनांचा विकास व त्यामागील पूर्वपीठीका

अलंकार आणि छंदांची मराठीतील विकासात्मक वाटचाल

अलंकार आणि छंदांची संस्कृतमधील पूर्वपीठीका

अलंकार आणि छंदांची संस्कृतमधील विकासात्मक वाटचाल

यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

घटक ३

अलंकार आणि छंद यांचे महत्त्व व गुणधर्म
अलंकारांचे काव्यरचनेतील स्थान आणि सौंदर्यवृद्धी,
छंदांचे काव्यरचनेतील स्थान आणि काव्याची सौंदर्यवृद्धी,
अलंकार आणि छंद या दोघांचे काव्यरचनेतील कार्य, आणि महत्त्व.

यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

घटक ४

अलंकार, छंद आणि मुक्तछंद यांचे मराठीतील चिंतन,
अलंकार, छंद यांचे वर्गीकरण,
अलंकार, छंद यांचे प्रकार व उपप्रकार,
अलंकार, छंद यांचे स्वरूप व विशेष.

यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

या सत्राशेवटी अंतर्गत परीक्षा घेण्यात यावी ती एकूण ५० गुणांची असेल.
त्यासाठी पुढील परीक्षांपैकी कोणत्याही दोन स्वरूपाच्या परीक्षा घ्याव्यात.

क्रमांक	परीक्षा	विषय
१	गृहपाठ	एका घटकावर प्रश्न देणे
२	मौखिक परीक्षा किंवा स्पर्धा परीक्षा	चार घटकांवर प्रश्न विचारणे
३	सादरीकरण	वरीलपैकी कोणत्याही एका घटकावर सादरीकरण
४	प्रकल्प किंवा संशोधन	दिलेल्या घटकावर प्रकल्प सादर करणे
५	लेखी परीक्षा	कोणत्याही एका घटकावर

दोन क्रेडीटसाठी वरील पैकी कोणत्याही दोन गटातील परीक्षा देणे आवश्यक राहिल.

प्रत्येक क्रेडीट २५ गुणांसाठी असेल - (25 + 25 = 50)

अभ्यासपत्रिका क्र.४ : ऐच्छिक विषय
अलंकार, छंद आणि व्याकरण (20438) (4 Credit)
सत्र २ (4 Credit)

घटक १

व्याकरण म्हणजे काय?

व्याकरणाच्या विविध मीमांसकांच्या व्याख्या ,

व्याकरणाचे भाषेतील महत्त्वपूर्ण स्थान,

व्याकरणाची गरज, व्याकरणाची व्याप्ती व मर्यादा

यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

घटक २

व्याकरण आणि भाषा परस्परसंबंध,

व्याकरण आणि भाषा यांचा परस्पर संबंधांची पार्श्वभूमी,

व्याकरणाचा भाषेतील उपयोग ,

व्याकरणाचे स्वरूप आणि विशेष

यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

घटक ३

व्याकरणाचे स्वरूप स्पष्टीकरण ,

व्याकरणाचे विविध प्रकार आणि सोदाहरण स्पष्टीकरण ,

आदेशात्मक, वर्णनात्मक, तुलनात्मक आणि ऐतिहासिक स्पष्टीकरण .

यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

घटक ४

मराठी भाषेतील व्याकरणाची पूर्वपीठिका,
व्याकरणाचा भाषेतील वापर व त्यामागील प्रयोजने,
मराठीतील वर्ण, शब्द, वाक्यविचार,
व्याकरणविषयक मराठीतील चिंतन, विविध मीमांसकांचे विचार.

यासाठी १५ व्याख्याने घ्यावीत व एक श्रेयांकन देणे (1 Credit)

या सत्राशेवटी अंतर्गत परीक्षा घेण्यात यावी ती एकूण ५० गुणांची असेल.

त्यासाठी पुढील परीक्षांपैकी कोणत्याही दोन स्वरूपाच्या परीक्षा घ्याव्यात.

क्रमांक	परीक्षा	विषय
१	गृहपाठ	एका घटकावर प्रश्न देणे
२	मौखिक परीक्षा किंवा स्पर्धा परीक्षा	चार घटकांवर प्रश्न विचारणे
३	सादरीकरण	वरीलपैकी कोणत्याही एका घटकावर सादरीकरण
४	प्रकल्प किंवा संशोधन	दिलेल्या घटकावर प्रकल्प सादर करणे
५	लेखी परीक्षा	कोणत्याही एका घटकावर

दोन क्रेडीटसाठी वरील पैकी कोणत्याही दोन गटातील परीक्षा देणे आवश्यक राहिल.

प्रत्येक क्रेडीट २५ गुणांसाठी असेल - (25 + 25 = 50)

संदर्भ ग्रंथ :

१. अलंकारप्रदीप	डॉ. ग.त्र्यं.देशपांडे, पु.गो.निजसुरे
२. काव्यविभ्रम	प्रा. रा.श्री.जोग
३. अलंकारमंजुषा	बाळुताई खरे
४. काव्याची भूषणे	म.वा.धोंड
५. नवे अलंकार	रा.अ.काळेले
६. भारतीय साहित्यशास्त्र	डॉ. ग.त्र्यं.देशपांडे
७. भारतीय काव्यशास्त्राची उत्क्रांती	डॉ.वा.के.लेले
८. काव्यप्रकाश	संपा. कृ. श्री. अर्जुनवाडकर, अरविंद मंगरूळकर
९. Sanakrit Poetic	सुशीलकुमार डे
१०. काव्यालोचन	द.के. केळकर
११. पद्यप्रकाश	मा.त्रिं.पटवर्धन
१२. छंदोरचना	मा.त्रिं.पटवर्धन
१३. मराठी छंदोरचनेचा विकास	ना.ग.जोशी
१४. तुलनात्मक छंदोरचना	ना.ग.जोशी
१५. पद्यमीमांसा	वि.ज.सहस्त्रबुध्दे
१६. मराठी छंद	वि.ना.राजवाडे
१७. विचारसमीक्षा	वि.ना.राजवाडे
१८. भारतीय साहित्यविचार	डॉ. लीला गोविलकर
१९. शास्त्रीय मराठी व्याकरण	मो.के.दामले
२०. मराठी व्याकरणातील निबंध	कृष्णशास्त्री चिपळूणकर

२१. मराठी व्याकरणची मूलतत्त्वे	ग.ह.केळकर
२२. आधुनिक मराठी कवितेचे उच्चस्तर व्याकरण	म.पां.सबनीस
२३. मराठी व्याकरणाचा पुनर्विचार	अरविंद मंगरूळकर
२४. मराठीचे अंतरंग	गो.कृ.मोडक
२५. महाराष्ट्र प्रयोगचंद्रिका	संपा.कृ. श्री. अर्जुनवाडकर
२६. मराठी व्याकरण : काही समस्या	डॉ. प्र. ना दीक्षित
२७. मराठी व्याकरणाचे व्याकरण	कृ.पां.कुलकर्णी, ग.मो.पाटील
२८. मराठीचे व्याकरण	डॉ.लीला गोविलकर
२९. मराठीचे व्याकरण : वाद आणि प्रवाह	कृ.श्री. अर्जुनवाडकर
३०. मराठी व्याकरणाची कुलकथा	अ.का. प्रियोळकर
३१. मराठी व्याकरणकार आणि व्याकरण	मो.स.मोने
३२. मराठी भाषेची घटना	रा.भि.जोशी
३३. मराठी प्रमाणभाषेचे स्वरूप	सुहासिनी लद्दू
३४. मराठी व्याकरण विवेक	मा. ना. आचार्य
३५. मराठी छंदोरचना (लयदृष्ट्या पुनर्विचार)	ना.ग.जोशी
३६. अभिनव मराठी व्याकरण	डॉ. प्र.न जोशी
३७. मराठीचे मूळ व्याकरण	वसंत उत्पात
३८. मराठी भाषासौष्टव	वसंत उत्पात

पुणे विद्यापीठ

एम. ए. मराठी - भाग १

जून २०१३-१४ पासून पुनर्रचित अभ्यासक्रम - सत्रपध्दती - श्रेयांक व श्रेणी पद्धतीप्रमाणे
प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप व गुण विभागणी आराखडा

(१) एम. ए. मराठी - भाग १ - गुणदान खालीलप्रमाणे

- प्रत्येक सत्रात अंतर्गत परीक्षा ५० गुण व सत्रांत परीक्षा ५० गुण राहिल.
- प्रत्येक अभ्यासपत्रिकेसाठी ४ श्रेयांक असतील.
- प्रत्येक सेमिस्टरसाठी १६ श्रेयांकने असतील.
- प्रत्येक अभ्यासपत्रिकेत १० गुणांचे ५ प्रश्न विचारले जातील.
- प्रत्येक प्रश्नाला पर्यायी प्रश्न असेल.
- सत्रपद्धतीनुसार सत्रा शेवटी अंतर्गत मूल्यमापन ५० गुणांचे असेल.
- प्रत्येक अभ्यासपत्रिकेसाठी ५० गुणांचे अंतर्गत मूल्यमापनाचे स्वरूप खालीलप्रमाणे

या सत्राशेवटी अंतर्गत परीक्षा घेण्यात यावी ती एकूण ५० गुणांची असेल.
त्यासाठी पुढील परीक्षांपैकी कोणत्याही दोन स्वरूपाच्या परीक्षा घ्याव्यात.

क्रमांक	परीक्षा	विषय
१	गृहपाठ	एका घटकावर प्रश्न देणे
२	मौखिक परीक्षा किंवा स्पर्धा परीक्षा	चार घटकावर प्रश्न विचारणे
३	सादरीकरण	वरीलपैकी कोणत्याही एका घटकावर सादरीकरण
४	प्रकल्प किंवा संशोधन	दिलेल्या घटकावर प्रकल्प सादर करणे
५	लेखी परीक्षा	कोणत्याही एका घटकावर

दोन क्रेडीटसाठी वरील पैकी कोणत्याही दोन गटातील परीक्षा देणे आवश्यक राहिल.

प्रत्येक क्रेडीट २५ गुणांसाठी असेल --- **(25 + 25 = 50)**

- महाविद्यालयात प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांनी परीक्षा केंद्रावर उपरोक्त बाबींची पूर्तता करावी. त्याशिवाय निकाल जाहीर केला जाणार नाही.
 - प्रत्येक विषयाचे चारही सत्रांमध्ये घडयाळी ६० तासांचे अध्यापन करावे.
 - पदव्युत्तर वर्गांना अध्यापन करण्याची पुणे विद्यापीठाची मान्यता असणे बंधनकारक आहे.
 - २०१३ ते २०१६ या तीन वर्षांसाठी उपरोक्त अभ्यासक्रम राहिल.
-